

Kerámia Symposium Siklós: 1969, 1970

Retrospektív kiállítás a Siklósi Várban

■ A Siklósi Várban megnyílt kiállítás a volt ferences kolostorban és a várban 1969-ben induló, majd a következő évben nemzetközivé bővülő kerámiaszimpoziumoknak (akkori írásmódban: symposion) kívánt emléket állítani – bemutatva az ott készült művek közül a pécsi Janus Pannonius Múzeumban (JPM) őrzötteket. A siklói, villányi szimpóziumok jelentőségét az is adja, hogy az elsők között kapcsolódtak a hatvanas évek elején, közepén induló – Ausztria: Sankt Margarethen (1959), Gmunden (1963), Csehszlovákia: Bechyně (1966) – alkotótáborokhoz.

Siklós és Villány sajátos környezete elvarázsolta a fiatal művészeket. Az ő kezdeményezésükre jött létre

a festőket, grafikusokat, szobrászokat résztvevőül hívó Siklói Képzőművészeti Symposium 1967 nyarán, amely előzményének tekinthető a siklói Kerámia Alkotótábor, az 1969-től induló Kerámia Symposium

Horváth Sándor: Falitál /

Sándor Horváth: Wall Hanging Plate

[1969] városlői agyag (Janus Pannonius Múzeum, Pécs) / Városlőd clay (Janus Pannonius Museum, Pécs)
[Ø 35 cm]

Fotó: Füzri István

Fotó: Füzri István

Benkő Ilona: Relief / Ilona Benkő: Relief
 [1969] *pirogránit, porcelán, sómázás*
(Janus Pannonius Múzeum, Pécs) /
pyrogranite, porcelain, salt-glazed
(Janus Pannonius Museum, Pécs) [40x20x2 cm]

← **Schrammel Imre: Plasztika / Imre Schrammel: Sculptural Work**
 [1969] *samottos agyag, sómázás*
(Janus Pannonius Múzeum, Pécs) /
clay with chamotte, salt-glazed
(Janus Pannonius Museum, Pécs)
 [47x39x26 cm]

→ **Nádor Judit: Csigavonalas térplasztika / Judit Nádor: Space Sculpture with Spiral**
 [1970] *pirogránit, mázas*
(Janus Pannonius Múzeum, Pécs) /
pyrogranite, glazed
(Janus Pannonius Museum, Pécs)
 [49,5x35,5x18,5 cm]

noknak és leginkább a villányi/nagyharsányi szobrász-alkotótelepnek.

Zsolnay Vilmos 1868-ban jegyeztette be vállalatát „Első Pécsi Cement, Chamott és Tűzálló Agyagárúk Gyára” néven, amely a Zsolnay Miklós kereskedő által Pécsen 1853-ban alapított kőedény- és építészeti terrakotta-gyár csődközelbe jutott helyzetét orvosolta, egyúttal elindítva a gyárat a sikerre vezető úton. Pécsen nagyszabású programokkal emlékeztek meg ennek századik évfordulójáról, aminek legjelentősebb eseménye az I. Országos Kerámia Biennále megrendezése volt – elkezdve egy máig működő kiállításorozatot, amely a kortárs magyar kerámiaművészet kiemelkedő szakmai fórumává vált.

Az I. Országos Kerámia Biennále megnyitásához kötődik tudomásunk szerint a kerámiaszimpózium létrehozásának az ötlete is. A fő szervező Schrammel Imre keramikus volt, aki – miután 1967 nyarán részt vett a gmundeni kerámiaszimpóziumon, s megtekintette a közelben lévő bechynéi alkotótelepet is – lelkesen keresgélte a lehetséges helyeket, partnereket, miképp lehetne Magyarországon is megvalósítani ezt. Számos elutasítással találkozott, a gyárak féltették „titkaikat” az idegenektől, még a Magyar Iparművészeti Főiskola rektora is elzárkózott attól, hogy idegeneknek kinyissa az iskola kapuit. A pécsi biennále megnyitóján számos alkotó támogatta az elképzelést. Schrammel visszaemlékezésében leírja, hogy Takács Gyula, a Baranya Megyei Tanács kulturális ügyeket vivő tanácselnök-helyettese jónak tartotta a tervet. Takács nem pécsi, hanem Baranya megyei helyszínen gondolkodott, így kerültek több helyszín után Siklósra, az államosított egykori ferences kolostor

épületébe, ahol a nem romos részben a szomszéd kórház nővérszállása volt.

1968 decemberében megalakult a Kerámia Symposium szakmai vezetősége, 1969 márciusában pedig döntöttek arról, hogy július–augusztusban maximum húsz keramikus részvételével, 4-5 hetes időtartamban megrendezik az első szimpóziumot, meghatározták a feladatokért felelős partnereket, javaslatot tettek az alkotások későbbi őrzésére, az épületrekonstrukció lehetőségeinek felmérésére.

A semmiből kellett valamiképp biztosítani az elemi feltételeket az alkotómunkához. A kora nyár ezzel a

Václav Šerák: Ablakos térkompozíció /

Václav Šerák: Space Composition with Window

[1970] városlódi agyag, mázas (Janus Pannonius Múzeum, Pécs) / Városlód clay, glazed (Janus Pannonius Museum, Pécs) [73,5x50x8 cm]

Fotó: Füzri István

Fotó: Füzri István

Csekovszky Árpád:
Lovas szekér /
Árpád Csekovszky:
Horsecart
[1970]

városlódi agyag
(Janus Pannonius
Múzeum, Pécs) /
Városlód clay
(Janus Pannonius
Museum, Pécs)
[23x59x23 cm]

Fotó: Fízi István

heroikus munkával telt, amely a megyei vezetőket is meggyőzte arról, hogy itt a magyar keramikusszakma egészére kiható esemény valósul meg. A szimpóziumra rangosnak tartott keramikusokat hívtak meg, ám amikor – Schrammel szavaival élve – „[o]tt álltunk a siklósi vár rámpája előtt, megjelentek a fekete kocsik szalagátvágó ollóval, és ácsorgott ott öt buligán, nálam fiatalabbak, Benkő Ilona, Fürtös György, Horváth Sándor, és egyetlen neves keramikus nem volt ott, akit meghívtak [...]. A mai napig nem tudom, miért [...] mi voltunk akkor a »futottak még« kezdők, és Gorka Livia meg mások lettek volna a nagy emberek, akiknek ott kellett volna lenni... [...] Akkor beültünk Horváth Sanyival az én Škodámba, körbejártuk az országot, és az összes fiatal, aki nálam abban az évben diplomázott – Szekeres Károly és mások –, kirángattam a jól megérdemelt nyaralásból, és azt mondtam, gyerekek, most az egész magyar kerámiáról van szó! Összegyűjtöttem a keramikusokat, azok viszont fellázadtak, hogy itt nem lehet semmit se csinálni, nem működik a kemence, égetni se lehet, menjünk haza.” (Schrammel. Veszprém–Budapest, [2000])

Kétségtelen, hogy Schrammel „konok elkötelezett-ségének”, kitartásának, kreativitásának volt köszönhető, hogy nem halt el csírájában a modern magyar kerámiaművészet fejlődési irányát évtizedeken át meghatározó terv. A Zsolnay-gyárból – a már említett Škodával – Siklóra szállították a lebontott kemencék samott-tégláit, koksszal fűthető pótkemencéket építettek, a gyárból kaptak toksamottot, pirogránit maszszát. A borvidéken használnak a permetezéshez rézgálicot – oldata szép zöld színt ad –, a talajt vasgáliccal gazdagítják, az is jó színezőanyagnak bizonyult. Mindezen túl szükség volt a Zsolnay-gyár segítségére, ugyanis a művek kis részét tudták csak a fenti módon kiégetni, ezért a bőrkemény állapotú kerámiákat Pécsre kellett szállítani.

1970 januárjában nagy sikerrel nyílt meg a siklósi várban az első kerámiaszimpózium kiállítása. Ez időtől bírta meg a Baranya Megyei Tanács Csenkey Éva művészettörténészt a szimpóziumok és az alkotótelepek tevékenységének szervezésével, ezt a munkát 1983-ig végezte.

←

Török János:
Kettős figura /
János Török:
Two Figures

[1969] városlódi
agyag, mázas
(Janus Pannonius
Múzeum, Pécs) /
Városlód clay, glazed
(Janus Pannonius
Museum, Pécs)
[56,5x29x14 cm]

A *Siklós, a modern magyar kerámiaművészet bölcsője* című tárlat is az első kerámiaszimpózium kiállításának helyszínén, a siklói várban nyílt meg. Közel fél-száz kerámiaplasztika, -relief, falitál, -váza mutatta be azt a változatos alkotótevékenységet, amely a mostoha, rendkívül szűkös technikai feltételek ellenére is – a jórészt a pályájuk elején lévő művészek lelkesedésének köszönhetően – megvalósult. Az első szimpózium résztvevői ugyanis többségükben harminc év körüli fiatalok voltak, akik messze a zsüriortok tekintetétől és a gyári tervezés kötöttségétől, szinte a semmiből hozták létre a munkáikat, némelyikük spontán módon csatlakozva a legprogresszívebb nemzetközi képzőművészeti trendekhez (Benkő Ilona, Horváth Sándor, Lőrincz Győző, Nádor Judit, Schrammel Imre). A sokszínűséget jellemzi, hogy ezzel együtt megtaláljuk a művek között a népi iparművészet képviselőit (Molnár Imre, Pattantyús József), a geometrikus formavilágú murális munkákat (Borsódy László, Pál Erzsébet, Szávostz Katalin, Szekeres Károly) vagy épp Henry Moore hatását mutató kisplasztikát Török Jánostól.

Az 1970-es szimpózium beteljesítette mindazon elvárásokat, amelyek egy nemzetközi műhelymunkával kapcsolatosak. A magyar keramikusok több hétig együtt alkottak Európa számos országából érkezett kollégáikkal. A soknemzetű művésztelepen kiemelkedően sokszínű alkotótevékenység folyt. A lengyel Krystyna Cybińska kecsesen karcsú, fehér porcelánvázái, a norvég Leif Helge Enger egyszerű forma- és dekoratív edényei, vagy az osztrák Spurey házaspár minimalista, fehér, mázas, geometrikus hasábjai mellett rokokós gazdagságú Fürtös György áttört reliefje, vagy a cseh Václav Serák térkompozíciója a példa rá. Más világ Csekovszky Árpád szigorú, konstruktív kocsihajtója és az örmény Alde Kakabadze érzékeny felületű, organikus állatfigurája, ugyanakkor mindkét plasztika ősi eredetre mutat. Az előző évi szimpóziumhoz hasonlóan itt is nagy hangsúlyt kapott a geometrikus, organikus formavilág, példát találunk erre Garányi József, Lőrincz Győző, Majoros János, Nádor Judit, Schrammel Imre vagy Szekeres Károly munkáiban. A szabad kísérletezést, a kerámia műfaji megújulásának előtérbe helyezését pedig különösen

Fotó: Füzsi István

Horváth Sándor és a szimpózium ideje alatt tragikusan elhunyt Anders Bruno Liljefors expresszív munkáin figyelhetjük meg.

Az 1971-es, harmadik szimpózium – a szakmai vezetőség 1970-es középtávú programtervének megfelelően – tematikus lett, témája az *edény* volt. Ennek, valamint a későbbi művésztelepen készült alkotásoknak a bemutatása további kiállításoknak lesz a célja.

SÁRKÁNY JÓZSEF
művészettörténész

(*Siklós, a modern magyar kerámiaművészet bölcsője. Siklói Vár, Siklós, 2015. december 11. – 2016. január 17.; JPM Múzeum Galéria, Pécs, 2016. február 5–28. A kiállítást a JPM gyűjteményéből Sárkány József válogatta és rendezte. A siklói tárlatot Csenkey Éva, a pécsit Dvorszky Hedvig nyitotta meg.*)

Anders Bruno Liljefors:
Repülő madarak /
Anders Bruno Liljefors:
Flying Birds

[1970] pirogranit,
homok, mázas
(Janus Pannonius
Múzeum, Pécs) /
pyrogranite, sand,
glazed
(Janus Pannonius
Museum, Pécs)
[56,5x59x15 cm]